

Jaarverslag

Historische Vereniging Oud-Utrecht 2019

Bestuur

In de Voorjaarsledenvergadering kondigde het bestuur twee wisselingen aan met het vertrek van penningmeester Joke Hardeman en secretaris Tijn Pieren. Dank aan Joke en Tijn voor vele jaren van prettige samenwerking. De continuïteit is verzekerd: Jan Bots trad aan als penningmeester en Marlyne Stolker als secretaris.

Het in 2018 geactualiseerde beleidsplan van Oud-Utrecht vraagt meer aandacht voor de historische actualiteit, een combinatie van oud én nieuw, en meer zichtbaarheid van onze vereniging als platform van bewoners en organisaties voor erfgoed in stad en regio Utrecht. En het werkt: 2019 was een jaar van groei voor het 96-jarige Oud-Utrecht, met meer leden, volgers en bezoek aan activiteiten. De communicatie van Oud-Utrecht draait op volle toeren. Een nieuwe website ging dit jaar live: met nieuwe vormgeving, meer beeld en meer actualiteit. De website kreeg met 75 geplaatste artikelen en met hulp van nieuwsbrief en sociale media meer bezoek dan ooit.

Het Tijdschrift Oud-Utrecht presenteerde in Molen de Ster een dubbeldekkend en goed gedocumenteerd themanummer over 'Lust en Liefde'. Afscheidnemend eindredacteur Maurice van Lieshout presenteerde het eerste exemplaar aan schrijver Ronald Giphart. Het Jaarboek 2019 was gewijd aan de modernisering van de stad Utrecht in 1919, over nostalgie versus vooruitgangdenken. De uitreiking in BAK was een cultureel evenement met jazzmuziek en bijdragen over kunst in Utrecht.

Op 12 oktober was de tweede Nacht van de Utrechtse Geschiedenis, een initiatief van Oud-Utrecht en nu al het grootste geschiedenis-evenement van Utrecht. De samenwerking met organisatiepartners Het Utrechts Archief, Gemeente Utrecht, Universiteit Utrecht en Centraal Museum en vele andere partners zorgde voor 31 programma-onderdelen rond het thema zij/hij/wij, op drie locaties. Van hoogleraar Beatrice de Graaf over terreur tot een Pecha Kucha Night over erfgoed, een pubquiz en een talkshow van het Tijdschrift Oud-Utrecht. Met de samenwerking aan dit evenement betrekken we nieuwe mensen bij het erfgoed van Utrecht en bij Oud-Utrecht. Ruim 350 bezoekers en vele sprekers en vrijwilligers beleefden de geschiedenis.

De Commissie Cultureel Erfgoed Oud-Utrecht kwam op voor erfgoed en monumenten in Utrecht, met bijzondere activiteiten: een Smeeberraad/Stadsgesprek met leden en partners over erfgoed. En in december de publicatie van rapport, kaart en boek 'Van Zwaansteeg tot Achterom' over de 396 stegen in de oude stad Utrecht. Het eerste boek werd door auteur Bert Poortman aangeboden aan burgemeester Jan van Zanen.

We hebben een aantrekkelijke programmering, met dank aan de activiteitencommissie en evenementencommissie. Een aandachtspunt voor het bestuur is dat het bezoek aan activiteiten flink groeit. De belangstelling voor de Van der Monde-lezing, een aantal historische cafés en de presentatie van het Stegenboek was zo groot dat we mensen moesten teleurstellen en dat we soms alternatieven aanreiken als videoregistratie en herhaling.

Vernieuwende en goede activiteiten, actieve communicatie en aantrekkelijke lidmaatschapsaanbiedingen lijken de basis voor de groei van Oud-Utrecht. Maar ook de toenemende belangstelling voor erfgoed en geschiedenis én, het allerbelangrijkste: het werk van alle mensen in commissies en redacties van Oud-Utrecht. Dank!

Het bestuur kwam in 2019 twaalf keer bijeen en organiseerde een ledenvergadering en een Smeeberraad. Historische Vereniging Oud-Utrecht groeide de afgelopen twee jaar: in 2019 met 208 nieuwe leden - we passeerden de magische grens van 2.000 leden. Per einde 2019 zijn er in totaal 2.043 leden.

Nicolaas van der Monde-lezing

De 34e Van der Mondelezing vond plaats op 12 februari 2019 en werd dit keer verzorgd door twee sprekers: Arjan den Boer en Bettina van Santen. Zij verzorgden samen een boeiende presentatie met mooie beelden over het thema 'Utrecht bouwt 1945-1975'. Zij belichten ieder vanuit hun eigen invalshoek de architectuur en stedenbouw in deze naoorlogse periode. De Pieterskerk zat als vanouds goed vol: de 290 aanwezigen waren bijna allen lid van de vereniging Oud-Utrecht, op een paar genodigden na. Mooi was dat de 'founding father' van deze lezingenserie, Tarq Hoekstra, ook aanwezig was.

Evenementencommissie

De evenementencommissie is begin 2019 opgericht om bestuursgerichte activiteiten en evenementen in samenwerking met erfgoedpartners te organiseren, die niet in het programma van de activiteitencommissie passen. De commissie heeft zes keer vergaderd. De commissie organiseert: Nieuwjaarsborrel; Nieuwe ledenbijeenkomst; Ledenvergadering; Nacht van de Utrechtse geschiedenis (met name logistiek); Activiteiten met erfgoedpartners.

De Nieuwe ledenborrel in april in het Volksbuurtmuseum was met ongeveer 45 aanwezigen goed bezocht. Zij vulden een enquête over hun verwachtingen en bereidheid om actief te worden binnen de vereniging. Dit leverde interessante informatie op én vier nieuwe leden voor de Commissie Cultureel Erfgoed en de Evenementencommissie. Op 16 mei vond de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering plaats in Sociëteit de Vereeniging op de Mariaplaats. De mooie locatie, interessante inleiding en rondleiding na afloop werden gewaardeerd. Verder werd op 23 mei een lezing door conservator Annabel Dijkema bij Museum Catharijneconvent georganiseerd in combinatie met een bezoek aan de tentoonstelling 'De Münster Domschat'.

Het grootste evenement van 2019 was de tweede Nacht van de Utrechtse Geschiedenis op 12 oktober, die opnieuw georganiseerd werd in samenwerking met erfgoedpartners Het Utrechts Archief, de afdeling Erfgoed van de Gemeente Utrecht, de Universiteit Utrecht en het Centraal Museum. Een vol programma met het thema Zij/Hij/Wij trok 350 bezoekers naar de drie hoofdlocaties van het evenement. Ook Gilde Utrecht, DOMunder, het Utrechts Monumentenfonds en de Domkerk verzorgden activiteiten. Bezoekers genoten van lezingen, theater, een

pubquiz, nachtwandelingen, virtual reality en vele andere activiteiten. De evenementencommissie heeft twaalf vrijwilligers geworven voor begeleiding van het evenement en richtte een informatiestand in met speciaal voor de avond geproduceerd materiaal. Er zijn die avond zeven- tien nieuwe leden aangemeld! Een quiz bood de deelnemende bezoekers kans een rondleiding voor vier personen te winnen, die inmiddels door de drie gelukkige winnaars is gepland.

Activiteitencommissie

Afgelopen jaar organiseerde de Activiteitencommissie acht Historische Café's, zes lezingen en twee excursie. Gemiddeld kwamen er 60 bezoekers naar een lezing en 100 bezoekers naar een Historisch Café. De belangstelling voor onze activiteiten neemt steeds verder toe. De Activiteitencommissie in 2019 bestond uit: Anne Marie Molensky, Jaap van der Laar, Jannes van der Wal, Joost Boomsma, Henk van den Boomgaard, Gerrit Huisman en Willemijn Bánki. In 2019 hebben Jaap van Laar en Jannes van der Wal de activiteitencommissie verlaten. Joost Boomsma heeft Jaap van Laar opgevolgd als voorzitter van de Activiteitencommissie.

Jaarboek Oud-Utrecht

Op zondag 24 november presenteerde de redactie van het Jaarboek Oud-Utrecht de editie van 2019 in het gebouw van BAK aan de Pauwstraat. Het bijzondere themanummer was dit jaar gewijd aan het jaar 1919 onder de titel 'Van nieuwe steen en blinkend hout. Utrecht in 1919: traditie en vernieuwing'. Het programma bestond uit een lezing over beeldende kunst in Utrecht rond 1919 door kunsthistoricus en redacteur Roman Koot, een presentatie over de Amerikaanse zwarte jazz-musicus J. Elmer Spyglass door popjournalist Lutgard Mutsaers en de vertolking van Spyglass' muziek door de hedendaagse jazz-musicus Mark Alban Lotz. Daarna volgde de uitreiking van het eerste Jaarboek aan cabaretier, programmamaker en publicist Jacques Klöters. Begin 2019 nam de redactie afscheid van redactielid Joost van der Spek. De redactie vergaderde een aantal keer en richtte zich behalve op het nummer van 2019 op de invulling van komende edities.

Tijdschrift Oud-Utrecht

Behalve vijf reguliere nummers van het Tijdschrift Oud-Utrecht verscheen in 2019 het 64 pagina's dikke themanummer 'Lust & Liefde'. De onderwerpen varieerden van #MeToo in middeleeuws Utrecht tot Canadese 'bevrijders' en seks in Utrechtse bioscopen. De voorkant werd gesierd door een foto van een prostituee in een woonboot aan het Zandpad. Het themanummer werd op 6 juni in de zagerij van Molen De Ster aangeboden aan schrijver Ronald Giphart, lid van Oud-Utrecht. In zijn dankwoord bezigde hij termen die waarschijnlijk niet eerder op bijeenkomsten van de vereniging klonken.

Ook werd op 6 juni afscheid genomen van Maurice van Lieshout die 18 jaargangen lang - 102 nummers - eindredacteur was van het tijdschrift. Zijn professionele werkwijze, kritische blik en zorgvuldige begeleiding van auteurs hebben enorm veel bijgedragen aan de kwaliteit van het tijdschrift. Hij werd opgevolgd door Arjan den Boer, bepaald geen onbekende bij de redactie. Tijdens de Nacht van de Utrechtse Geschiedenis op 12 oktober sprak Den Boer tijdens een talkshow met tijdschrift-auteurs Marjet Douze, Lloyd Davies, Fleur Kuif, Lex van Rens en Herman de Wit.

De jaargang 2019 leverde in totaal 35 artikelen op over een breed scala aan historische onderwerpen - van de vroege middeleeuwen tot de late 20e eeuw. Verschillende keren waren tentoonstellingen in Utrechtse musea aanleiding voor besprekingen of voor artikelen door conservatoren. Dat gold bijvoorbeeld voor 'North & South' in Museum Catharijneconvent en 'Dick Bruna en Utrecht: Hart voor elkaar' in het Centraal Museum. Andere actuele aanleidingen voor artikelen vormden de viering van 100 jaar vrouwenkiesrecht en het 20-jarig jubileum van de Nobelprijs voor de Utrechtse natuurkundigen Gerard 't Hooft en Martinus Veltman. Aan het eind van het jaar werkte de eindredacteur samen met vormgever Jeroen Tirion aan een 'restyling' van het tijdschrift, die in 2020 zichtbaar zal worden.

Communicatiecommissie

De commissie is negen keer bijeen gekomen voor overleg, commissieleden hebben deelgenomen aan het Smeeberaad en twee CMS-cursussen (websitebeheer) verzorgd voor leden van andere commissies binnen de vereniging. De communicatiecommissie heeft zes keer een tweemaandelijks nieuwsbrief verzorgd. Er zijn zes extra nieuwsbrieven gestuurd om aandacht voor een specifieke activiteit te genereren, zoals voor lezingen en de presentatie van het thematijdschrift 'Lust & Liefde'. We hebben 75 artikelen voor de website geschreven. Er zijn het hele jaar door prachtige foto's gemaakt door onze twee fotografen. Tijdens Open Monumentendag waren we met een kraam aanwezig op de informatiemarkt in de pandhof van de Dom.

Het afgelopen jaar was bovendien een bijzonder jaar omdat de nieuwe website werd gelanceerd! De nieuwe vormgeving en structuur zorgen voor een frisse uitstraling en meer digitale bezoekers. Het best gelezen bericht is maar liefst 120.000 keer bekeken.

Grote Excursie

Op zaterdag 15 juni 2019 vond de jaarlijkse Grote Excursie plaats: 'Van Zijdebalen tot Rotsoord: Industrielandschap (van oud naar nieuw) in Utrecht aan het water'. Het ging om twee delen van de stad Utrecht met een eeuwenoude geschiedenis die onlangs helemaal zijn vernieuwd: Zijdebalen aan de Vecht in het noorden en Rotsoord aan de Vaartsche Rijn in het zuiden. Beide gebieden laten ook nu nog de rijke historie zien, onder meer door verwijzingen naar de landgoederen Zijdebalen en Rotsoord die hier ooit lagen.

De deelnemers verzamelden zich in restaurant Hygge aan de Goeman Borgesiuslaan, vanwaar vijf groepen onder leiding van gidsen van Gilde Utrecht een wandeling maakten door de nieuwe wijk Zijdebalen, waar industrie was van meelfabrieken (Korenschoof), houthandel (Jongeneel), zijde-industrie (Zijdebalen) en broodbakkerij (Lubro). Daarna volgde een boottocht met twee rondvaartboten vanaf de Bemuurde Weerd naar de Vaartsche Rijn waarbij Eric Nijhof en Bert Poortman van Stichting USINE vertelden over locaties van industrieel erfgoed die de boten passeerden: de Hooikade met Hooghiemstra, de Gasfabriek, de broodfabriek Het Anker, de eerste PEGUS-hulpwarmtecentrale, tandheelkundige fabriek Tholen, etcetera. De boottocht eindigde bij het restaurant Camping Ganspoort aan de Vaartsche Rijn waar de lunch werd gebruikt.

's Middags ging het gezelschap in vier groepen langs verschillende locaties in het ten oosten van de Vaartsche Rijn gelegen stadsdeel Rotsoord. Vier ter plaatse deskundige personen gaven uitleg: over de Pastoefabriek met de interessante geschiedenis van de Joodse familie Loeb, de kinderboerderij, de watertoren en vooral ook over de transformatie van het gebied. Verder kwamen aan de orde: de plannen voor een loopbrug over de Vaartsche Rijn, bedreigingen van groen, maar ook bewonersparticipatie daarbij. De dag werd afgesloten met een borrel in Camping Ganspoort. Het was een geslaagde dag met bijna 100 deelnemers.

Commissie Cultureel Erfgoed

De Commissie Cultureel Erfgoed is er voor erfgoed dat vergeten wordt, dat dreigt te verdwijnen, of dat ten onrechte niet als erfgoed erkend wordt: omdat het te nieuw is, onbekend of verborgen blijft. In 2019 waren er de nodige activiteiten, projecten en acties die ingegeven zijn door deze zorg.

Op prominente wijze is in 2019 het stegenproject afgerond met een lezing, een boek, een rapport en een kaart. Veel stegen zijn in goede staat en zijn verbeterd in de afgelopen periode, nieuwe zijn er bijgekomen. Er is zorg: stedelijk gebied is soms aan de openbaarheid onttrokken met toegangshekken of deuren. Gaat de stad een omgekeerd proces faciliteren nu de tijden veiliger zijn? Ondoordachte transformaties halen de door historie gegroeide stedelijke structuur en opbouw omver, zoals recent bij nieuwbouw in de buurt van Lauwerrecht. Vele stegen met een naam mogen geen naambordje hebben. De functie blijft daardoor verborgen en verliest aan waarde. Daarin ligt nog een taak voor de CCE.

Een lijst aan gebouwen uit de wederopbouwperiode is met hulp van de CCE in 2017 gemeentelijk monument geworden. Nu de periode eraan komt. Door transformatieprocessen worden gebouwen al na 30 of 40 jaar gesloopt, zoals langs het Merwedekanaal. Voor het maken van nieuwe plannen zou een cultuurhistorische toets van het gebied uitgevoerd moeten worden. Als dat al gebeurt worden er lang niet altijd consequenties aan verbonden. Dat laatste dreigde met het Universiteitsmuseum te gebeuren, maar in 2019 is er door interventie een ander plan gekomen. De CCE richt haar aandacht ook op kunst in de openbare ruimte en scholen. In 2019 zijn we begonnen met een inventarisatie van jong erfgoed.

In oktober heeft de vereniging met haar vrijwilligers voor de tweede keer een Smeeberraad gehouden. Met voorbereiding door de CCE zijn adviezen geformuleerd over de communicatie en promotie van erfgoed, jong erfgoed, groen erfgoed en de energietransitie van erfgoed. De adviezen zijn aangeboden aan het stadsbestuur. De zorg voor de publieke, monumentale ruimte noopte de CCE om een reactie te geven op het beleid voor evenementenlocaties in de stad. Niet iedere publieke plek is even geschikt voor een evenement: wordt de monumentale ruimte gerespecteerd? Ook participeerde de CCE in de discussie om kenmerkende plekken in de stad (bijvoorbeeld de Tolsteegpoort) met visualisaties in beeld te houden zodat de herkenning aanwezig blijft. Waar nodig wordt samenwerking met andere erfgoedpartners gezocht.

Jarenlang heeft de CCE zich ingezet voor het behoud van de hovenierswoning van Mien aan de van Zijstweg. Die is nu definitief beschermd. De gemeente verkoopt de woning om met inachtneming van de cultuurhistorische waarden herbestemd te worden.

Bestuur, redacties en commissies

De samenstelling van bestuur, redacties en commissies was in 2019 als volgt:

Bestuur

Dick de Jong, voorzitter; Tijn Pieren/Marlyne Stolker, secretaris; Joke Hardeman/Jan Bots, penningmeester; Thea Boekhout, clusters; Samantha Hassink-Burbidge, communicatie; Annemiek Roessen, vice-voorzitter; Margrit Idsinga, notulen; Jetty Krijnen, bestuursondersteuning.

Redactie Tijdschrift

Maurice van Lieshout/Arjan den Boer, eindredacteur; Lisette le Blanc; Elisabeth de Ligt; Marion van Oudheusden; Joyce Pennings; Bettina van Santen; Kaj van Vliet.

Redactie Jaarboek

Wilbert Smulders, voorzitter; René de Kam, secretaris; Mariëlla Beukers, eindredacteur; Roman Koot; Hans Renes; Ronald Rommes; Joost van der Spek; Fred Vogelzang; Toliën Wilmer.

Activiteitencommissie

Willemijn Bänki; Henk van den Boomgaard; Joost Boomsma; Gerrit Huisman; Jaap van Laar; Annemarie Molensky; Jannes van der Wal.

Evenementencommissie

Thea Boekhout; Chris Kreijns; Antoinette Krop; Marlyne Stolker.

Commissie Cultureel Erfgoed

Tom de Zeeuw, voorzitter; Henk Beugels; Eduard van der Biezen; Fons van den Broek; Marcella Dorigo; Kees Geevers; Mart Hoekstra; Jan Hoogerland; Harry Kasbergen; Pim Le Large; Riet Onderdelinden-Molenaar; Bert Poortman.

Communicatiecommissie

Samantha Hassink-Burbidge, voorzitter; Martijn Maandag, webmaster; Jeroen Tirion, vormgeving; Silvia van Bergeijk, social media; Marcella Dorigo, fotografie; Mario Gibbels, website; Jetty Krijnen, PR-beheer en webwinkel; Joeb Mulder, fotografie; Jan Schrauwen, nieuwsbrief en website.

Cluster Nicolaas van der Monde-lezing

Joyce Pennings, voorzitter; Thea Boekhout; Casper Staal; Jeroen Tirion.

Cluster Grote Excursie

Wim Deijkers; Annemiek Roessen; Heins Willemsen; Toliën Wilmer.

Commissie voorbereiding jubileum 2023

Lucas Janssen; Annemiek Roessen; Marlyne Stolker; Menno Wiegman.

Stichting Steunfonds Oud-Utrecht

Dick de Jong, voorzitter; Joke Hardeman/Jan Bots, penningmeester; Lucas Janssen.

Kroniek

Frank Kaiser.

Ledenadministratie en coördinatie bezorging jaarboeken

Adie Kreijns; Chris Kreijns.